

חק לישראל – פרשת תולדות יום ד'

תורה – בראשית פרק כה'

(ד) וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּגְזִיד עֲדָשִׁים וַיֵּאָכֵל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ וַיִּבְזֶה עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה: (ד) וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּגְזִיד עֲדָשִׁים וַיֵּאָכֵל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ וַיִּבְזֶה עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה: (ד) וַיַּעֲקֹב יָהֵב לְעֵשָׂו לֶחֶם וּתְבַשִּׁיל דְּטִלְפֹּחִין וְאָכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ וַיִּבְזֶה עֵשָׂו יָת בְּכֹרֹתָא:

כו (א) וַיְהִי רָעִב בְּאֶרֶץ מִלְכָד הָרָעִב הָרֵאשֹׁן אֲשֶׁר הָיָה בְיַמֵּי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: (א) וַיְהִי רָעִב בְּאֶרֶץ מִלְכָד הָרָעִב הָרֵאשֹׁן אֲשֶׁר הָיָה בְיַמֵּי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: (א) וַיְהִי רָעִב בְּאֶרֶץ מִלְכָד הָרָעִב הָרֵאשֹׁן אֲשֶׁר הָיָה בְיַמֵּי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק לֹת אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶכָא דְּפְלִשְׁתָּאֵי לְגָרָר:

(ב) וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵל תֵּרַד מִצְרַיִמָּה שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ: (ב) וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵל תֵּרַד מִצְרַיִמָּה שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ: (ב) וַתִּגְדְּלֵי לִיה יְיָ וַאֲמַר לֹא תַחֲוֹת לְמִצְרַיִם שְׂרֵי בְּאֶרֶץ דֵּי אִימַר לֵה:

(ג) גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאַהֲיָה עִמָּךְ וְאַבְרָכְךָ כִּי לָךְ וּלְזַרְעֶךָ אֶתֶּן אֶת כָּל הָאָרֶץ הָאֵל וְהַקְּמַתִּי אֶת הַשְּׂבַעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אַבְיָךְ: (ג) גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאַהֲיָה עִמָּךְ וְאַבְרָכְךָ כִּי לָךְ וּלְזַרְעֶךָ אֶתֶּן אֶת כָּל הָאָרֶץ הָאֵל וְהַקְּמַתִּי אֶת הַשְּׂבַעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אַבְיָךְ: (ג) דֹּר בְּאֶרֶץ הָדָא וַיְהִי מִימְרֵי בְּסַעֲדָה וְאַבְרָכְנָה אַרִי לָךְ וּלְבְנֶךָ אֶתֶּן יָת כָּל אֶרֶץ תַּא אֵלָיו וְאַקֶּם יָת קְמָא דֵּי קְמִית לְאַבְרָהָם אַבְיָךְ:

(ד) וְהִרְבִּיתִי אֶת זַרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזַרְעֶךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְּזַרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: (ד) וְהִרְבִּיתִי אֶת זַרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזַרְעֶךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְּזַרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: (ד) וְאַסְגִּי יָת בְּנֶךָ סְגִיאִין כְּכֹכְבֵי שָׁמַיָא וְאַתֶּן לְבְנֶיךָ יָת כָּל אֶרֶץ תַּא אֵלָיו וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִיל בְּנֶךָ כָּל עַמְמֵי אֶרֶץ:

(ה) עֲקֹב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקִלִּי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרָתִי מִצְוֹתַי חֲקוֹתַי וְתוֹרֹתַי: (ה) עֲקֹב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקִלִּי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרָתִי מִצְוֹתַי חֲקוֹתַי וְתוֹרֹתַי: (ה) חֲלַף דֵּי קְבִיל אַבְרָהָם בְּמִימְרֵי וְנִטַר מִטְרַת מִימְרֵי פְקוּדֵי קְוָמֵי וְאוּרִיתֵי:

רש"י

(ד) ויצו עשו. העיד הכחוב על רשעו שזיזה עבודתו של מקום:
 (ז) והתברכו בזרעך – אדם אומר לבנו יהא זרעך כזרעו של יצחק וכן בכל המקרא זה אב לכולן כך יצחק ישראל לאמר ישימך וגו' ואף לענין הקללה מצינו כן והיתה האשה לאלה שהמקלל שונאו אומר תהא כפלוגית וכן (ישעיה סה) והנחתם שמכם לשבועה לבחירי

שהגשע אומר תהא כפלוגי אם עשיתי כך וכך:
 (ה) שמע אברהם בקולי – כשנסיתי אותו: וישמר משמרתו – גזרות להרחקה על אזהרות שכתורה כגון שניות לעריות ושבות לשבת (יבמות כא): מצוה – דברים שאילו לא נכתבו ראויין הם להטוות כגון גזל ושפיכות דמים: חקותי – דברים שאיך הרע ואומות העולם משיבין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו: ותורתי – להביא תורה שבעל פה הלכה למשה מסיני:

חק לישראל – פרשת תולדות יום ד'

נביא – מלאכי פרק ב' ב'-ד'

(ב) אם לא תשמעו ואם לא תשימו על לב לתת כבוד לשמי אמר יהוה עבאות ושלחתי בכם את המארה וארותי את ברכותיכם וגם ארותיה פי אינכם שמים על לב: (ב) אם לא תקבלון ואם לא תשוון דחלתי על לבא למתן יקרא לשמי אמר יי עבאות ואשלח בכון ית מארתא ואלוט ית ברכתכון ואף אלוטניה ארי ליתכון משוין דחלתי על לבא:

(ג) הנני גער לכם את הזרע וזריתי פֶּרֶשׁ על פְּנִיכֶם פֶּרֶשׁ חֲגִיכֶם וְנָשָׂא אֶתְכֶם אֲלֵי: (ג) הא אנא נזיף לכון בעללת בר זרעא ואגלי בהתת חוביכון על אפיכון ואבטל רבות חגיכון ויתמנע חולקכון מניה:

(ד) וידעתם פי שלחתי אליכם את המצוה הזאת להיות בריתי את לוי אמר יהוה עבאות: (ד) ותדעון ארי שלחתי לותכון ית תפקרתא הדא למהוי קימי דעם לוי אמר יי עבאות:

(ה) בריתי היתה אתו החיים והשלוש ואתנם לו מוֹרָא וַיִּירָאֵנִי וּמִפְּנֵי שְׁמִי נָחַת הוּא: (ה) קימי הוה עמיה חיי ושלמא ויהבת ליה אולפן אוריתי שלים שמי דחיל הוא:

(ו) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלוש ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון: (ו) אוריתא דקושטא הוה בפומיה ושקרא לא אשתכח בספותיה בשלמא וברעותא ובתריעותא הליך קדמי וסגיאין אתיב מחובא:

(ז) פי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו פי מלאך יהוה עבאות הוא: (ז) ארי שפתי כהן יטרון מדע ואוראה יבעון מפומיה ארי משמש קדם יי עבאות הוא:

רש"י

(ב) וארותי – וקללתי את ברכותיכם מה שרריך לצדך לכס הדגן והתירוש והיגהר. וגם ארותיה – וצאמת און לתלות הדבר על תנאי שלחתי צאם לא ישמע כי ידעתי שלא תשמעו לפיכך אני מעתה ארותיה:

(ג) וזריתי פֶּרֶשׁ – של צהמות חגיכם על פניכם כלומר לא תקבלו שכר מאתי כי אם לרעה לצושת ואגעור לכס את זרע השדה. ונשא אתכם אליו – פרש צהמות קרצנותיכם ישאו אתכם אליו להיות זוללים ונבזים כמוהו:

(ד) להיות צריחי את לוי – שאני חפץ שתקיימו (אתי) צברי שכרתי לשבט לוי:

(ה) החיים והשלוש – שנאמר לפנחס את צריחי שלום (צמד' כ"ה) והוצטח לו ולזרעו

אחריו הכי שיהא זרעו בחיים. ואתנס לו – שיקבלם צמורא וכן עשה וייראני. נחת – לשון חתה נחירא:

(ו) בשלוש ובמישור הלך אתי – אהרן ואלעזר ופנחס וכן צמעשה העגל השיבו כל שבטיהם מעון שנאמר ויאספו אליו כל בני לוי (שמות ל"ב):

(ז) כי שפתי כהן – עליהם מוטל לשמור דעת למה שהרי תורה יבקשו מפיה שכבר דבר זה מסור להם יורו משפטך ליעקב (דברים ל"ג). פי מלאך – שלוחו של הקד"ה כמלאכי השרת לשרת לפניו וליכנס לפנים צמחילתו:

כתובים – משלי פרק ו' ו'-יא'

(1) לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחקם: (1) אתרמי לשומשמנא עטלא חמי ארחתהון ואתחכם:

חק לישראל – פרשת תולדות יום ד'

- (ז) אֲשֶׁר אֵין לָהּ קָצִין שְׁטֵר וּמִשְׁלָה: (ז) דלית לה חצדא היך אף לא סרכא ושליטא:
 (ח) תִּכְוִן בְּקִיץ לַחֲמָה אֲגָרָה בְּקָצִיר מֵאַבְלָה: (ח) מתקנא בקיטא לחמה וגבשא בחצדא מיבבלא:
 (ט) עַד מִתִּי עָצֵל תִּשְׁכָּב מִתִּי תִקּוּם מִשְׁנֵתָה: (ט) עד מה לאימת אנת דמיך אנת עטלא ולאימת קימת מן שנתך:
 (י) מְעַט שְׁנוֹת מְעַט תְּגוּמוֹת מְעַט חֶבֶק יָדַיִם לְשֹׁכֵב: (י) קליל שנתא קליל נומתא קליל תחבק ירך למדמכא:
 (יא) וּבֹא בְּמַהֲלָךְ רֵאשִׁי וּמִחֶסֶדְךָ פְּאִישׁ מִגֹּן: (יא) ותיתי ותדרוך מסכנותך וחוסרנך היך גברא כשרא:

רש"י

- (ו) לך אל נמלה עלל וגו' וחכם – והתחכם:
 (ז) אשר אין לה קצין – שיוכיח אותה ויזרזנה ויוציא מידה אם תגזול דבר מחברתה ואף על פי כן:
 (ח) תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה – מזוני' כל אחת ואחת אינה גוזלת מחברתה:
 (י) חבוק ידיים – היסן חובק ידיו אבראלי' בלע"ז:
- (יא) וצא כמהלך ראשך – אם תעש' כן יצא חסרוך ודבר שאת' רש ממנו יצא לך מיד כאלם המהלך מהר ומחסוך יצא ויתמלא. כאיש מגן – הצא מהר להגין על אדוניו, המקראות אלו עקרון משל על המתעללין לעסוק בתורה:

משנה – בבא קמא פרק ו'

- (א) הַבּוֹנֵס עֵאן לְדִיר, וְנָעַל בְּפָנֶיהָ פְּרָאוֹי, וַיִּצְאָה וְהִזְיקָה, פְּטוּר. לֹא נָעַל בְּפָנֶיהָ פְּרָאוֹי, וַיִּצְאָה וְהִזְיקָה, חַיֵּב. נִפְרָצָה בְּלִילָה אוֹ שִׁפְרָצוּהָ לְסֻטִּים וַיִּצְאָה וְהִזְיקָה פְּטוּר. הוֹצִיאָהּ לְסֻטִּים. לְסֻטִּים חַיֵּיבִים:
 רע"ב – (א) פטור – להא נטרה ומאי הוי ליה למעבד: הוציאה לסטים – אע"ג דלא הולאוה ממס' אלא שעמדו צפניה עד שיאלה, הוי כאילו הולאוה בידים וחייבים:
 (ב) הַנִּיחָה בַחֲמָה, אוֹ שִׁמְסָרָה לְחַרְשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן. וַיִּצְאָה וְהִזְיקָה חַיֵּב. מְסָרָה לְרוּעָה. נִכְנָס רוּעָה תַּחְתָּיו. נִפְלָה לְגִינָה וְנִהְנִית מִשְׁלָמַת מַה שְׁנֵהְנִית. יָרְדָה בְּדַרְפָּה וְהִזְיקָה, מִשְׁלָמַת מַה שְׁהִזְיקָה. בֵּיצֵד מִשְׁלָמַת מַה שְׁהִזְיקָה שְׁמִין בֵּית סָאָה בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה. בְּמָה הִיְתָה יָפָה וְכַמָּה הִיא יָפָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֲבָלָה פִּירוֹת גְּמוּרִים מִשְׁלָמַת פִּירוֹת גְּמוּרִים. אִם סָאָה סָאָה אִם סָאָתִים סָאָתִים:
 רע"ב – (ב) הניחה בחמה – מצערה לה שמשא ולא סגי לה צנעילה כראוי שהיא צללת שיכולה לעמוד צרוח מזויה בלצד: נכנס הרועה תחתיו – ולא אמרינן צכהאי גוונא שומר שמסר לשומר חייב, שדרך הרועה הגדול למסור לרועה הקטן שתחתיו, ולפיכך הרועה שתחתיו חייב: נפלה לגינה – וכגון שהוחלקה ונפלה בצונס. אבל דחו אותה חצרותיה והפילוה, משלם מה שהזיקה, דאיהו פשע דה, דהוי ליה לעבורינהו חדא חדא: מה שנהנית – לפי הנאתה ולא לפי הזיקה: שמיין בית סאה בצאתה שדה – אין שמיין את

חק לישראל – פרשת תולדות יום ד'

כשהיא בתבואתה אינו מזלזל בה בשביל הפסד ערוגה אחת כי אם דבר מועט: רבי שמעון אומר הכלה פירות גמורים – שכבר בשלו כל לרכו, משלמת כל ההיזק. והיכא שיימינו אגב שדה, היכא לעדיין לא נגמרו. והלכה כרבי שמעון:

הערוגה לזדה, מפני שמפסיד מזיק, ששמין אותה בכל שויה ורחמנא אמר וזיער בשדה אחר, ודרשינן מלמד ששמין אותה על גב שדה אחרת. אללא ששמין בית סאה באותה שדה כמה היתה שוה קודם שנאכלה ממנה הערוגה הזאת, וכמה היא שוה עכשיו, והשתא לא משלם כולו דמיה, דמי שלוקח בית סאה

(ג) המגדיש בתוך שדה של חברו שלא ברשות. ואכלתו בהמתו של בעל השדה פטור. ואם הוזקה בהן בעל הגדיש חייב. ואם הגדיש ברשות. בעל השדה חייב:

הוא כאילו אמר עייל ואנטר לך. אבל בשאר בני אדם, אפילו הגדיש ברשות אין צעל השדה חייב, עד למקבל עליה נטירותא:

רע"ב – (ג) ואם הגדיש ברשות בעל השדה חייב – בגמרא מוקי לה בצקעה שהגילין כולן לעשות בגורן אחד, זה גדישו וזה גדישו, וממנין שומר. וכיון שאמר השומר עייל וגדיש,

(ה) השולח את הבערה ביד חרש, שוטה וקטן, פטור בדיני אדם. וחייב בדיני שמים. שלח ביד פקח הפקח חייב. אחר הביא את האור. ואחר הביא את העצים. המביא את העצים חייב. אחר הביא את העצים. ואחר הביא את האור. המביא את האור חייב. בא אחר ולפה. המלכה חייב. לבתה הרוח פלן פטורין. השולח את הבערה ואכלה עצים. או אבנים, או עפר, חייב, שנאמר (שמות כב) כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה, שלם ישלם המבעיר את הבערה. עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות, או דרך הרבים, או נהר פטור. המדליק בתוך שלו. עד פמה תעבור הדלקה, רבי אלעזר בן עזריה אומר רואין אותה כאלו הוא באמצע בית פור. רבי אליעזר אומר שש עשרה אמות בדרך רשות הרבים. רבי עקיבא אומר חמשים אמה. רבי שמעון אומר שלם ישלם המבעיר את הבערה (שמות כב). הכל לפי הדליקה:

או דרך הרבים – שש עשרה אמה, כדגלי המדבר: ר"ש אומר הכל לפי הדליקה – לפי גובה הדליקה וגודל שיעורה. שכשהאש גדולה קופלת למרחוק. והלכה כר"ש:

רע"ב – (ד) וצא אחר וליבה – נפח באש והעלה שלהבת, כמו בלבת אש. (שמות ג') ואית ספרים גרסי נבה, מגזרת ניב שפתים (ישעיה נ"ז). כשאלם מדבר מנענע בשפתיו ורוח יוצא: או עפר – שליחה ניחו ונתקלקל:

(ה) המדליק את הגדיש. והיו בו פלים ודלקו. רבי יהודה אומר, ישלם מה שבתוכו. וחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש של חטים או של שעורים. היה גדי כפות לו ועבר סמוך לו ונשרף עמו, חייב. עבר כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו, פטור. ומודים חכמים לרבי יהודה במדליק את הברייה, שהוא משלם כל מה שבתוכה. שכן דרף בני אדם להניח בפתים:

יהודה אומר ישלם כל מה שבתוכו – דר' יהודה מחייב על נזקי טמון באש. דלית ליה

רע"ב – (ה) המדליק את הגדיש – שהדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חברו: רבי

חק לישראל – פרשת תולדות יום ד'

הקמה. ומשום דקם ליה דזרצה מיניה ליכא למפטריה. דאינו חייב מיתה על העבד, הואיל ואינו כפות היה לו לזרות, ופטור עליו ממיתה ומן התשלומין. אבל אם היה עבד כפות לו, פטור אפילו על הגדי ועל הגדיש, דחייב מיתה על העבד וקם ליה דזרצה מיניה. ובגדי לא שני לן בין כפות לאינו כפות. ואידי דנקט בעבד נקט בגדי: במדליק את הבירה – דמדליק בתוך של חזירו הוא, והוי כמאד בידים. ואפ"ה טעמא משום דלך בני אדם להניח כלים צבתיים. אבל בגדיש דאין דך בני אדם להניח אלא כגון מוריגין וכלי צקר, אע"ג דלדליק לתוך של חזירו, אינו משלם אליבא דחכמים אלא דברים שדרכן להטמין בגדיש:

(ו) גַּזְּ שְׂפִיץָא מִתַּחַת הַפְּטִישׁ וְהִזִּיק חֵיב. גְּמַל שְׁהִיָּה טְעוֹן פְּשָׁתָן וְעֵבֶר בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים. וְנִכְנַס פְּשָׁתָנוּ לְתוֹךְ הַחֲנוּת. וְדָלְקוּ בְּגָדוֹ שֶׁל חֲנוּנִי וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה. בְּעַל הַגְּמָל חֵיב. הִנִּיחַ חֲנוּנִי גֵרוֹ מִבְּחוּץ, הַחֲנוּנִי חֵיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּגֵר חֲנֻכָּה פְּטוּר:

רע"ב – (ו) גז – נלוץ של אש: רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור – כיון דצמטוה קא עסיק. ואין הלכה כרבי יהודה:

גמרא – בבא קמא דף ס' ע"א

אר"ש בר נחמני א"ר יונתן אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר כי תצא אש ומצאה קוצים אימתי אש יוצאה בזמן שקוצים מצוין לה ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר ונאכל גדיש ואכל גדיש לא נאמר אלא ונאכל גדיש שנאכל גדיש כבר:

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב שנאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר תנו רבנן דבר בעיר כנס רגליך שנאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ואומר לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בערך ואומר מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה מאי ואומר וכי תימא ה"מ בליליא אבל ביממא לא תא שמע לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך וכי תימא ה"מ [היכא] דליכא אימה מגואי אבל היכא דאיכא אימה מגואי כי נפיק יתיב ביני אינשי בעוותא בעלמא טפי

חק לישראל – פרשת תולדות יום ד'

מעלי תא שמע מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה אף על גב דמחדרים אימה מחוץ תשכל חרב רבא בעידן רתחא הוי סכר כוי דכתי' כי עלה מות בחלונינו תנו רבנן רעב בעיר פזר רגליך שנא' ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה [לגור] (ויגר) שם ואומר אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם מאי ואומר וכי תימא ה"מ היכא דליכא ספק נפשות אבל היכא דאיכא ספק נפשות לא תא שמע לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו נחיה תנו רבנן דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים דכיון דיהיבא ליה רשותא מסגי להדיא שלום בעיר אל יהלך בצדי דרכים דכיון דלית ליה רשותא מחבי חבוי ומסגי תנו רבנן דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו וה"מ היכא דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה תנו רבנן כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר:

רש"י על הגמרא

כזי טוב – בעוד חמה זורחת ילון במלון ולא ימתין עד שתחשך ולבקר לא יאכילם ללכת עד שיאיר כי טוב ליטול מעליה האור כי טוב כלומר טוב הוא ללכת בו וליכנס בו מפני המזיקין והליסטיין: חרב – חרבו של מלאך המות: אימה – אימת מות של מלאך ולא בגלוי כל כך: רתחא – דבר:

סכר כוי – סתם חלונות: אם אמרנו כו' – בארבעה אנשים מאורעים: לליכא ספק נפשות – במקום שתגלה פס: תא שמע – וסיפיה דקרא ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו נחיה וגו':

זוהר – תולדות דף קמב' ע"א

קרא את עשו בנו הגדול, דאתפלל מסטריה דדינא קטיא (שם) ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים פד) אשרי אדם עוז לו בך וגו', זכאה בר נש דאתתקף ביה בקודשא בריך הוא וישוי תוקפיה ביה:

יכול פחנניה מישאל ועזריה דאתתקפו ואמרו, (דניאל ג) הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין יכול לשיזבותנא מגו אתון נודא יקידתא ומן ידך מלכא ישזיב. תא חזי, דאי לא ישזיב ולא אתקיים עליהו קודשא בריך הוא, אשתבח שמייה דקודשא בריך הוא, דלא יתקדש בעינייהו דכלא פמה דאמרו. אלא, בין דייעו דלא אמרו פדקא יאות, אהדרו ואמרו, (דניאל ג) והן לא ידע להוי לך מלכא וגו'. בין ישזיב, בין לא ישזיב, ידע להוי לך מלכא וגו'. ותנינן דמלה אודע להו יחזקאל, ושמעו וקבילו מניה, דקודשא

חק לישראל – פרשת תולדות יום ד'

בְּרִיךְ הוּא לֹא אֶתְקַיֵּים עַל־יְהוָה, בְּגִין דִּיקְבָּלוֹן אַגְרָא. וּבְגִין אַהֲדָרוּ וְאָמְרוּ, וְהוּ לֹא יָדִיעַ לְהוּי לָךְ מִלְפָּא וְגו':

אֵלָא לֹא יִתְתַקֵּף בְּר נֶשׁ דִּימָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִשְׁבִּינְנִי, אוּ אִיהוּ עֵבִיד לִי בְּךָ וְכָה, אֲבָל יִשְׁוֵי תוֹקְפִיה בִּיה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּי־סִייעַ לִיה, כִּד אִיהוּ אֲשְׁתַּדַּל בְּאִינוֹן פְּקוּדִין דְּאוּרִייתָא, וְלִמְיָהּ בְּאַרְחָ קְשׁוּט. דְּכִיּוֹן דְּאִתִּי בְּר נֶשׁ לְאִתְדַכְּאָה, מְסִייעִין לִיה וְדָא, וּבְדָא יִתְתַקֵּף בִּיה בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּאִיהוּ יִסִּיעַ לִיה, וְיִתְתַקֵּף בִּיה, דְּלֹא יִשְׁוֵי תוֹקְפִיה בְּאַחְרָא, וּבְגִין כִּד עוּז לֹא בְּךָ. מְסִלוֹת בְּלָבָב, דִּיעֵבִיד לְבִיה כְּדָא יֵאוֹת בְּלֹא הִרְהוּדָא אַחְרָא, אֵלָא כְּהָא מְסִלָּה דְּאִיהִי מִתִּישְׁבָּא לְאֵעֲבָרָא בְּכָל אֲתַר דְּאֵצְטְרִיה, הֲכִי נִמְי:

דְּבַר אַחַר אֲשֶׁר־י אָדָם עוֹז לֹא בְּךָ, עוֹז, כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר, (תהלים כט) יי עוֹז לְעַמּוֹ יִתּוּ, בְּגִין דְּאֵצְטְרִיה לִיה לְבַר נֶשׁ דִּי־תַעֲסַק בְּאוּרִייתָא לְשִׁמְיָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכָל מֵאֵן דְּאִתְעַסַק בְּאוּרִייתָא וְלֹא אֲשְׁתַּדַּל לְשִׁמְיָה, טַב לִיה דְּלֹא אֲתַבְּרִי. מְסִלוֹת בְּלָבָב, מֵאִי מְסִלוֹת בְּלָבָב, כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר, (תהלים סח) סוּלוֹ לְרוּכַב בְּעֵרְבוֹת בְּיָה שְׁמוֹ. דָּא הָהִיא אוּרִייתָא, דְּאִיהוּ אֲשְׁתַּדַּל בְּה לְאַרְמָא לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְלִמְעַבַּד לִיה חֲסִיבָא בְּעֵלְמָא:

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב כָּל עוֹבְדוֹי הָווּ לְשִׁמְיָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְגִין כִּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָווּ עַמִּיה תְּדִיר, דְּלֹא אַעֲדִי מְנִיָּה שְׂכִינְתָּא. דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דְּקָרָא לִיה יַעֲקֹב לְעֵשׂוּ בְּרִיה, יַעֲקֹב לֹא הָווּ תְּמוֹ, וְשְׂכִינְתָּא אוֹדְעַת לָהּ לְרַבְקָה, וְרַבְקָה אוֹדְעַת לִיה לְיַעֲקֹב:

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, תָּא חֲזִי, אִי חֶס וְשְׁלוֹם בְּהָהוּא זְמַנָּא יִתְבַּרַךְ עֵשׂוּ, לֹא שְׁלוֹט יַעֲקֹב לְעֵלְמִין. אֵלָא מְעַם קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָווּ, וְכָלֹא בְּאַתְרֵיהּ אֲתָא כְּדָא חֲזִי:

הַלְכָּה – הַרְמַב"ם הַלְכוֹת דְּעוֹת פֶּרֶק ז'

(א) הַמְרַגֵּל בְּחִבְרֵי עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה שְׁנֵאמַר לֹא תִלַּךְ רַכִּיל בְּעַמִּיךָ וְאֵע"פ שֶׁאֵין לֹקִין עַל דְּבַר זֶה עוֹן גְּדוֹל הוּא וְגוֹרֵם לְהַרְגוֹ נַפְשוֹת רַבּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל לְכַךְ נִסְמַךְ לוֹ וְלֹא תַעֲמוּד עַל דָּם רַעַךְ עַצְמָא וְלִמַּד מֵהָ אִירַע לְדוֹאֵג הָאֲדוּמִי:

(ב) אִי זְהוּ רַכִּיל זֶה שְׁטוּעֵן דְּבָרִים וְהוֹלֵךְ מִזֶּה לְזֶה וְאוֹמֵר כֵּךְ אִמַּר פְּלוֹנִי כֵךְ וְכֵךְ שְׁמַעְתִּי עַל פְּלוֹנִי אֵע"פ שֶׁהוּא אִמַּת הָרִי זֶה מַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם יֵשׁ עוֹן גְּדוֹל מִזֶּה עַד מְאֹד וְהוּא בְּכֻלָּל לֹא זֶה וְהוּא לְשׁוֹן הָרַע וְהוּא הַמְסַפֵּר בְּגִנּוֹת חִבְרֵי אֵע"פ שֶׁאוֹמֵר אִמַּת אֲבָל הָאוֹמֵר שֶׁקֵּר נִקְרָא מוֹעִיא שֶׁם רַע עַל חִבְרֵי אֲבָל בְּעַל לְשׁוֹן הָרַע זֶה שִׁיּוֹשׁ וְאוֹמֵר כֵּךְ וְכֵךְ עֲשֶׂה פְּלוֹנִי וְכֵךְ הִיוּ אֲבוֹתָיו וְכֵךְ וְכֵךְ שְׁמַעְתִּי עֲלָיו וְאוֹמֵר דְּבָרִים שֶׁל גִּנְאִי עַל זֶה אִמַּר הַכְּתוּב יִכְרַת ה' כָּל שְׁפָתֵי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מְדַבְּרַת גְּדוּלוֹת:

(ג) אִמַּרְדוּ חֲכָמִים שְׁלֹשׁ עֲבִירוֹת נִפְרָעִין מִן הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְגִילּוֹי עֲרִיזוֹת וְשִׁפְיֻכוֹת דְּמִים וְלְשׁוֹן הָרַע כְּנֶגֶד כּוֹלֵם וְעוֹד אִמַּרְדוּ חֲכָמִים כָּל הַמְסַפֵּר בְּלְשׁוֹן הָרַע כְּאִילוֹ כּוֹפֵר בְּעִיקַר שְׁנֵאמַר אֲשֶׁר אִמַּרְדוּ לְלִשׁוֹנָם נִגְבִּיר שְׁפָתֵינוּ

חק לישראל – פרשת תולדות יום ד'

אתנו מי אדון לנו ועוד אמרו חכמים שלשה לשון הרע הורגת האומרו והמקבלו וזה שאומר עליו והמקבלו יותר מן האומרו:

לע"נ

זאב אַיִים בן שרדה, גר גבריאל בן סוזן, דניאלה פורטונה בת רזל, צדיקה בת שרדה ז"ל.